

GALI SEMENOVNA MASLOVA, *Narodnaja odežda v vostočnoslavjanskich tradicionnych obyčajach i obrjadach XIX—načala XX v.*, Moskva 1984, ss. 216, ryc. 69, w tym barwnych 6.

Praca znanej rosyjskiej etnografki jest częściową syntezą wyników jej dotychczasowych badań nad rosyjskim ubiorem ludowym różnych regionów i nad typami ornamentu hafciarskiego. Książka zawiera także, nie uwzględnioną w tytule, pracę I. I. Šanginy, *Obrjadovaja odežda vostočnoslavjanskich narodov v sobranii Gosudarstvennogo Muzeja Etnografii Narodov SSSR* (s. 156—213). To materiałowe zestawienie zabytków z najbogatszego muzeum etnograficznego dobrze uzupełnia tytułową pozycję, wyraźniej uwydatniając różnice w świątecznej odzieży poszczególnych słowiańskich narodów żyjących w Związku Radzieckim.

Omawiana książka poświęcona została tym typom stroju ludowego, które odgrywały jakąkolwiek rolę w obyczajach i obrzędach Białorusinów, Rosjan i Ukraińców w XIX i początku XX wieku. G. S. Maslova najwięcej miejsca poświęciła roli poszczególnych części stroju w obyczajach i obrządkach weselnych. Szczegółowo opisuje zwyczajowe dary w różnych regionach, wszystkie części weselnej odzieży i dodatki do nich. Chodzi nie tylko o państwa młodych i najbliższych członków rodziny, lecz także innych uczestników wesela. Zarazem informuje autorka o ogólnym wyglądzie stroju ludowego różnych regionów wschodniej Słowiańszczyzny. Ubiory weselne wyróżniały się przede wszystkim barwą, ozdobami, dodatkami i uzupełnieniami występującymi zwłaszcza w nakryciach głowy. Nie zmieniła się natomiast w istotny sposób krój odzieży, ani okrycia wierzchnie. W następnym rozdziale autorka zajmuje się tradycyjnym strojem noszonym z okazji pogrzebów i narodzin. Szczególne cechy tych okolicznościowych ubiorów zaznaczają się słabiej, aniżeli w strojach weselnych. Trzeci rozdział ukazuje odzież i przebrania młodzieży w czasie obrzędów związanych z gospodarstwem wiejskim: Nowego Roku, karnawału, przyjścia wiosny, siewów, żniw i dożynek. Nawet w ubiegłym stuleciu te obyczaje i obrzędy wiejskie zdają się słabo powiązane z kalendarzowym rokiem kościelnym.

W ostatnim rozdziale autorka stara się ukazać tendencje rozwojowe ludowego stroju obrzędowego. W początku naszego stulecia na wschodniej Słowiańszczyźnie rozpoczął się szerszy proces zanikania stroju ludowego. Co prawda pewne elementy tradycyjnych ubiorów spotykano w obrzędach wiejskich nawet w ostatnim okresie, nastąpiła jednak znaczna ich teatralizacja.

W pracy G. S. Maslovej, wraz z cennym uzupełnieniem I. I. Šanginy, brakuje jednak chyba wyraźniejszego zróżnicowania tak pod względem chronologicznym jak geograficznym. W zbyt zwięzłym opracowaniu autorka zdołała przytoczyć przykłady z regionów szczególnie bogatych w ubiór ludowy. Odczuwa się także brak badań nad wcześniejszym okresem rozwoju stroju ludowego. Interesujące byłoby także zestawienie wyników badań autorki z wnioskami K. Moszyńskiego odnoszącymi się do całej Słowiańszczyzny¹. W pracy nie uwzględniono żadnych publikacji odnoszących się do innych krajów słowiańskich. Podkreślić należy natomiast ściśle oparcie się na ustaleniach P. Bogatyriewa dotyczących funkcji stroju ludowego². We wschodniej Słowiańszczyźnie każdy element ubioru miał określone funkcje znaczeniowe. W badaniach nad obyczajami i obrzędami te tradycyjne funkcje znaczeniowe uwydatniały się wyraźnie.

I. Turnau

¹ K. Moszyński, *Kultura ludowa Słowian*, t. I: *Kultura materialna*, Warszawa 1967.

² P. G. Bogatyrev, *Voprosy teorii narodnogo iskusstva*, Moskva 1971.